

זאב ברונר

ציון שמונה

תופעה לשונית ייחודית לספר ויקרא

מבוא

ספר "ויקרא", האמצעי בחמשת חומשי התורה, הוא ספר שתוכנו: "ממלכת כהנים וגוי קדוש" (כהגדרתו של רד"צ הופמן). אופיו ותכניו של ספר זה הם נבדלים מארבעת החומשים האחרים. עיקרו הן: הקדושה והטהרה. נהגו בקהילות ישראל, שילדיהם התחילו בלימוד התורה בספר זה, בבחינת: "יבואו טהורים ויעסקו בטהרה". הצעירים שטרם "טעמו" טעם חטא, יפה עבורם הלימוד בספר המיוחד, ספר "ויקרא".

עם הקריאה והלימוד בפרשיות השבוע - נתגלתה לפני תופעה ייחודית לספר זה, שהיא לכאורה, תופעה לשונית. אך מסתבר שמעבר ללשון - יש, לדעתי, בתופעה זו מסר מיוחד, שחומש זה מעביר לנו מסר של ייחודיות, שיבואר להלן. שונה הוא ספר "ויקרא" בתכניו משאר החומשים, בכך שעיקרו ורובו הלכתי (פרט לשני אירועים - סיפורים קשים שבו: מות נדב ואביהוא ופרשת המגדף).

הופעת הספרה שמונה

התופעה הלשונית הייחודית היא הופעת הספרה שמונה (8), שבהקשרים שונים ומגוונים מופיעה בספר זה יותר מאשר בכל חומר אחר. בכל 9 הפעמים שנפגשנו להלן, בא המספר שמונה, בהטייה - ובציון זמן - "וביום"; "בשנה השמינית" (פעם אחת).

להלן המובאות:

- היום השמיני למלואים - "ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו" (ויקרא ט', א).
 מצוות מילה - "ביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ויקרא י"ב, ג).
 טהרת המצורע - "ביום השמיני לטהרתו" (ויקרא י"ד, כג).
 טהרת המצורע - "ביום השמיני יקח שני כבשים תמימים" (ויקרא י"ד, כג).
 שמיני עצרת - "ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם" (ויקרא כ"ג, לו).

שמיני עצרת - "ביום השמיני שבתון" (ויקרא כ"ג, לט).
 טהרת הזב - "ביום השמיני יקח שני תורים" (ויקרא ט"ו, יד).
 טהרת הזבה - "ביום השמיני תקח לה שני תורים" (ויקרא ט"ו, כט).
 מצוות השמיטה - "וזרעתם את השנה השמינית..." (ויקרא כ"ה, כב).

"ביום השמיני" - מודגש ומובלט בכמה עניינים (נושאים) מרכזיים: המילה, ימי המלוואים, טהרת המצורע (הזב והזבה) סוכות, מוצאי השמיטה.

משמעות הספרה שמונה

דברי המהר"ל (בכמה מקומות אחרים בעקבותיו) בספרו "נר מצוה" (עכ"ג) מתייחס המהר"ל לשמונת ימי החנוכה, ואומר: "...ולכן הדליקו בו שמונה ימים. כי קודש הקדשים אחר שבעה, כי הנהגת עולם הטבע הוא תחת מספר שבע, כי בשבעה ימים נברא העולם הזה הטבעי, ולפיכך, מה שאחר הטבע הוא תחת מספר שמונה, שמונה הוא אחר שבעה ימי הטבע, ולכן, המילה, שהוא על הטבע, שהרי לפי הטבע האדם נולד ערל, וזה מפני כי הטבע נותן שיהיה ערל; והמילה הוא על הטבע, ולכן המילה ביום השמיני ומפני שכל דבר שהוא קדוש והוא נבדל מן הטבע, שהיא גשמית-חמרית. ולכן קודש הקדושים שהוא נבדל לגמרי, הוא גם כן אחר הטבע. דבר זה רמזו חכמים במדרש (ויקרא כ"א, ה) "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" (ויקרא ט"ז, ג) בזכות המילה שנאמר בה (בראשית י"ז, י) "זאת בריתי אשר תשמור".

המהר"ל ("נר מצוה" על חנוכה/פירושי אגדות, "תפארת ישראל") מתייחס למזמור קי"ט בתהלים - שבו פסוקי הא', ב' - 8 פעמים (22 אותיות $8 \times 2 = 176$ פסוקים) על בסיס המספר שמונה, בעובדה שהמספר שמונה (8) מסמל את העל-טבעי ואת התורה שהיא אלקית. וכך הוא הסברו (כפי שמצטט יעקב בזק בספרו "צורות ותכנים במזמורי תהלים", עמ' 180):

"מהר"ל מפרש את הנחת מזמורנו על בסיס המספר שמונה בעובדה שהמספר שמונה מסמל את העל-טבעי, את התורה שהיא אלקית וכך הוא הסברו: המספר שבעה מסמל את המציאות הקיימת, את הטבע, שהרי בשבעה ימים נברא העולם הטבעי. ועוד, האדם העומד בעולם בטבע מוקף ששה צדדים - ארבע רוחות השמים מארבעת צדדיו ונוסף עליהן צד מעלה וצד מטה, הוסף על ששה צדדים אלה את האדם, האדם העומד במרכזם והרי לך שבעה ממדים; לפיכך, מסמל המספר שבע את העולם הטבעי.

המספר הבא אחריו, המספר שמונה מסמל את מה שאחר הטבע. לפיכך, לאחר "שבעה שבועות תספור לך" (דברים ט"ז, ט) ניתנה התורה שהיא למעלה

מן הטבע. וכן מזמור "אשרי תמימי דרך" (פרק קי"ט) המתרכז סביב התורה בנוי כידוע בתמני אפי, "כי התורה היא תחת מספר שמונה ובהיכל עצמו הייתה המנורה ובה שבעה נרות, אבל בקודש הקדשים הייתה התורה (שהיא תחת מספר שמונה) שהיא האור עצמו" (מהר"ל, "נר מצוה על חנוכה" שם).

ועוד קראנו בדברי המהר"ל (דרוש ל"שבת תשובה"): "מספר שבע (7) מורה על הטבע הגשמי ומספר שמונה מורה על מדרגה שמעל לטבע. ולכן כל ההזאות שהיו ביוה"כ לפני ולפנים היו שמונה (8), אחת למעלה ושבע (7) למטה. וזה האחת שלמעלה היא כנגד המדרגה שהיא על הטבע, ושהיא למעלה משבע ו-7 למטה, סתם כנגד הטבע, וזה כי כאשר נכנס לפני ולפנים, נכנס בהסרת הגוף הגשמי, שם הוצרך בהזאה שמינית שהיא על הטבע, ושאר ההזאות הם שבע (7) בלבד".

הרב נחמן צלניק בספרו "עצרת" (לשמיני עצרת, עמי י"ד-י"ז) כותב: "גולת הכותרת של כל המצוות והדינים החלים ביום השמיני הוא "חג שמיני עצרת" "זביום השמיני שבתון". לא כן ביום השביעי שבימי חג המצות וכן בחודשים ובשנים, ששבתם הוא "קודש השביעי" ולא "השמיני".

הרב יחיאל אריה מונק בספרו "עולם האותיות" (על האות ח"י"ת, עמי 9-98) כותב: "כפי שראינו, בפרק הקודם, מסמל המספר שבע (7) את תכלית הקיום האנושי עלי אדמות, דהיינו שילוב ומיזוג המדרגה הרוחנית של השבת עם המאמץ הגשמי של ימי השבוע. אם נמשיך מעבר לשבע (7) נגיע למספר שמונה (8), המסמל את יכולתו של האדם לפרוץ את גבולות המציאות הגשמית. על כן מייצגת האות ח (חית) אשר הגימטריה שלה היא שמונה, את הדבר ש"למעלה מן הטבע", ללמדנו שעל-ידי לימוד התורה וקיום מצוותיה יכול עם ישראל להתאמץ ולהתרומם, מבחינה רוחנית למדרגות שמעל לעולם הטבע (מהר"ל)".

שימושים אלה של מספר שמונה מלמדים על האמצעים הסמליים בחיי כל יהודי, שעל ידם יכול הוא להתעלות להתקרב אל בוראו. אחרי השגת המדרגות הרוחניות של העולם הזה, המיוצגות על ידי השבע, מסוגל האדם לשאוף ולהתאמץ לדרגה גבוהה יותר, המיוצגת על ידי השמונה.

בפירושו לעניין חנוכה המשכן, שהתקיימה ביום השמיני לאחר שבעת ימי ההכנה, כותב הרש"י הירש: "היום השמיני מביא לידי התחלה חדשה - בדרגה נעלה יותר כביכול - מתחילה אוקטאבה חדשה, גבוהה יותר" (ויקרא ט', א). ברוח זו אומר המדרש: "בא וראה כמה חביבה השבת, שאין הילד נימול עד שתעבור עליו שבת אחת" (תנחומא אמור, י"ב) כמו שאמר שלמה המלך: "תן חלק לשבעה (אלו שבעת ימי שבת) וגם לשמונה (אלו שמונת ימי המילה)" (קהלת י"א, ב; מדרש רבה שם).

סיכום

מכל האמור לעיל (פסוקי ויקרא, המהר"ל ואחרים) עולה, כי הופעתה של הספרה שמונה (8) בספר "ויקרא", מספר פעמים משמעותי, באה, להדגיש את יחודו של הספר. כאמור, זהו ספר שעוסק רבות בקרבנות, בגופו של האדם (ושל הכהן) במאכלות אסורים, בענייני קרקע ועוד; עניינים שהם במהותם חומריים וגשמיים, ובכל זאת נוסק הוא כלפי מעלה (מעל לטבע) ומכוון את עם ישראל בכלל ואותנו כפרטים לחיי קדושה וטהרה.

ונחתום בדברי הרשי"ר הירש (ויקרא ט', א) ד"ה: "זיהי ביום השמיני" - "עם השלמת הספירה של שבעת הימים נחתם והושלם המצב שעד כה. ואילו היום השמיני מביא לידי התחלה חדשה - בדרגה נעלה יותר".